

pollutants from stationary sources has increased on 115 tons (18,7%), because of incineration of peat and firewood on many boiler rooms. The measures to reduce atmospheric pollution are proposed.

The pollution of the Ternopil pond negatively influences on quality of drinking-water in the city, as it is situated in the zones of sanitary protection of the water intake. The measures on optimization of structure of the lands of upper river basin of the Seret, forming of bank-protection zones, establishing of the effective geocological monitoring are offered.

Municipal wastes pose a threat to the sanitary-hygienic state of the territory. The authors calculated up, that in case of processing of organic wastes of Ternopil it is possible to get annually 11,0-16,5 million cube meters of biogas. The ecological problems because of their disposal on Malashivtsi's waste dump are described.

There are only 5 square meters of recreational territories in a calculation on one person in the city (at the norm of 6 square meters). Degradation of spatial features of natural living conditions of population is associated with a reduction in green area, increase of closeness of building of housing buildings, small architectural constructions, parking places and others like that. The solution to this problem consists in construction of new neighborhoods of the city and planting of new parks, abandonment from practice of building of housing buildings in place of greenery.

Novelty. For the first time, the geocological parameters of the components of environment of the city of Ternopil are studied on statistical materials of 2016 – 2017. The measuring of intensity of noise contamination of the territory of the regional landscape park "Zagrebellya" is conducted. The map of noise contamination of the investigated territory is modeled. The positive consequences of separate collection and utilization of wastes of Ternopil are substantiated. The volumes of annual possible receipt of biogas from household wastes are evaluated. The recreational capacity of parklands of the city is calculated. The tendencies of reduction and deficit of greenery in Ternopil are found out.

The practical significance. The authors propose practical recommendations for decision of the geocological problems of Ternopil.

Keywords: urbosystem, geocological parameters, ecological state, pollution, spatial comfort, green plantations, drinkable water supply, recreational resources.

Надійшла 10.04.2019 р.

УДК.911.553.

DOI:<https://doi.org/10.25128/2519-4577.19.2.26>

Ганна ЧЕРНЮК, Любомир ЦАРИК, Володимир ЛОГІНОВ

СТАН ЛАНДШАФТНИХ ГЕОСИСТЕМ НА ТЕРИТОРІЇ ЗАРІЧНЕНСЬКОГО РАЙОНУ РІВНЕНСЬКОЇ ОБЛАСТІ

В межах Зарічненського району виділено 5 типів місцевостей та групи ЛГЕС за оцінками природно-ресурсного потенціалу, господарського використання, антропогенного впливу. Виявлено три типи ЛГЕС за наслідками радіоактивного забруднення. На основі концепції ландшафтно-геоecологічних систем (ЛГЕС) визначені угруповання типів місцевостей за господарським освоєнням: 1)землеробські; 2)лісогосподарські; 3)лісо-пасовищно-землеробські; 4)землеробсько-лісові; 5)пасовищні; 6)лісо-пасовищні. Класифікація за оцінкою ЛГЕС для сільськогосподарського використання виявила, що ґрунти району несприятливі або обмежено та малосприятливі для вирощування зернових і технічних культур і помірно сприятливі під картоплю. Більшість земельних угідь зайняті лісами (43%), луками. З врахуванням заболоченості землі району майже не придатні для землеробства. У прикордонних смугах шириною 10-20 км і більш на межах України і Білорусі в зв'язку з припиненням господарської діяльності стихійно сформувався суцільний екологічний коридор.

Ключові слова: ландшафтно-геоecологічні системи (ЛГЕС), антропогенні ландшафти, природно-ресурсний потенціал, радіоактивне забруднення, Рівненське Полісся.

Постановка проблеми: Актуальність дослідження даної території обумовлена тим, що вона відноситься до районів радіоактивного забруднення та пограничних територій. Для оцінки стану ландшафтних геоecологічних систем необхідна оцінка міграції та перерозподілу, накопичення забруднюючих речовин на локальному і місцевому рівні.

Аналіз попередніх публікацій і методика досліджень. За результатами польових спостережень та камеральних досліджень опублікованих, фондових та картографічних матеріалів Логіновою Г.М. було складено схему ландшафтних місцевостей Зарічненського району [3,4,5]. На схемі виділено 5 типів місцевостей: 1) терасові помірно-дреновані рівнини з дерново-підзолис-

тими глейовими піщаними, глинисто-піщаними і супіщаними ґрунтами з неглибоким заляганням мергелів і крейди під лісовою і лучною рослинністю та орними землями; 2) низько-терасові погано дреновані рівнини з комплексом дернових, лучних, дерново-підзолистих оглеєних і болотних (більш 20%) ґрунтів, переважно під лучною та болотною рослинністю, частково під лісом та городами; 3) борві місцевості двох підтипів: За- кучугурних піщаних терас з дерново-підзолистими піщаними і глинисто-піщаними ґрунтами, частково розораних і Зб- дюнних пісків, на 60-70% зайнятих сосновими лісами; 4) заплавні періодично перезволожені рівнини з дерновими, лучними та лучно-болотними ґрунтами під лучною та чагарниковою рослинністю,

частково заболочені; 5) заплавні і терасові торфовища і болота.

Виклад основного матеріалу. За природно-ресурсним потенціалом види, роди, підроди ландшафтів Полісся за домінуючими можливостями господарського освоєння утворюють наступні угруповання ландшафтних геоекологічних систем (ЛГЕС): а) з обмеженим агро-природним потенціалом; б) з високим пасовищним потенціалом;

в) з лісо-господарським потенціалом; г) з рекреаційним потенціалом; д) з водогосподарським потенціалом; е) з мінерально-сировинним потенціалом. Для оцінки ПК Зарічненського району, як ЛГЕС, які опинилися в зоні радіоактивного забруднення, визначено використання земель в межах кожного типу місцевостей (таблиця 1).

Таблиця 1

Використання земель в ландшафтних місцевостях Зарічненського району (в %)

Типи місцевостей	Ліси	Рілля		Сіножаті				Пасовища			
		всього	осушені	всього	сухо-доли	заливні	осушені	всього	сухо-доли	заболочені	осушені
1.Терасові помірно-дреновані рівнини з дерновими та дерново-підзолистими глейовими ґрунтами.	15	60	4,5	10	4	0,8	0,7	24	0,5	0,02	1,9
2.Низькотерасові погано-дреновані рівнини з комплексом дернових, лучних, дерново-підзолистих оглеєних і болотних (20%) ґрунтів.	4	0,7	0,12	13	0,4	0,8	0,2	9,4	0,6	0,4	0,7
3.Борові місцевості: а) кучугурні, б) дюнних пісків з сосновими лісами.	55	32,3 0,8	- -	0,3 0,3	0,1 0,3	- -	- -	1,6 1,4	0,2 1,35	- -	- -
4.Заплавні періодично перезволожені рівнини з дерновими, лучними та лучно-болотними ґрунтами.	8	6	0,08	16,4	5,6	1,8	1,5	22,6	1,05	0,46	1,3
5.Заплавні і терасові болота і торфовища.	18	0,2	0,2	60	1,4	7,0	3,2	41	1,7	2,12	6,1

В цілому по району (144343 га), ліси займають 61343 га (42%); орні землі- 10083 га (8%), в тому числі 495 га осушені; сіножаті- 12782 га (9%); пасовища- 9670 га (7%); водосховища- 1895 га (1%); населені пункти і дороги- 12000 га (9%); сади- 7066 га (5%). На площі 32960 га (23%) проводяться меліоративні заходи. Більша частина цих земель використовується під сіножаті і пасовища. Загальна площа орних земель (з городами) біля 15%. Врожайність сільськогосподарських культур в середньому по району невисока: льон- 2,9 ц/га; просо- 15,2 ц/га; озима пшениця- 15,8 ц/га; озиме жито- 9,8 ц/га; ячмінь- 6,9 ц/га; картопля- 75 ц/га; кормові коренеплоди- 154 ц/га. Врожайність сіна на сіножатях 20-25 ц/га. Одночасно з осушуванням продовжується тенденція заболочування, особливо на заплавах і низьких терасах з ділянками пасовищ, сіножатей і орних земель (в окремі роки біля 200 га). На кучугурних місцевостях з орними землями і піщаними кар'єрами спостерігається ерозія, причому на площі біля 11 га проводиться рекультивация. Для оцінки ЛГЕС для сільськогосподарського використання за основу взято бонітети

ґрунтів за врожайністю зернових і технічних культур в зернових еквівалентах, за врожайністю озимого жита та за врожайністю картоплі за даними атласу ґрунтів України. Практично на території району домінують малосприятливі і несприятливі для землеробства ґрунти. Для певних ґрунтових відмін введено поправочні коефіцієнти на механічний склад і ступінь оглеєння. При поєднанні ґрунтових відмін визначено середньозважені бонітети. В більшості поєднань входять болотні відміни ґрунтів, непридатні для сільського господарства без осушення.

Класифікація ЛГЕС побудована на виділенні ґрунтових угруповань за ступенем сприятливості для вирощування озимого жита, картоплі та зернових і технічних культур в цілому. Це наступні угруповання: *I- сприятливі* під озиме жито з бонітетом 51-65 (дерново-середньо-підзолисті глейові глинисті, дернові глейові супіщані і дернові глейові піщано-легкосуглинкові ґрунти) та сприятливі під картоплю з бонітетом 51-75 (крім перерахованих, дернові середньо-підзолисті піщані, глеюваті і глеюваті глинисто-піщані, дерново-слабопідзолисті піщані та глеювато-гли-

нисто-піщані, підзолисто-дернові глейові глинисто-піщані ґрунти); *II*- помірно-сприятливі (бонітет 36-50) під озиме жито (дерново-середньо-підзолисті піщані; дерново-слабопідзолисті піщані, глеюваті піщані, глеюваті та глейові глинисто-піщані; дерново-середньо-підзолисті глейові глинисті, підзолисто-дернові глейові і дернові сильно глейові супіщані) та під картоплю (дернові слабо-підзолисті глеюваті та глейові піщані і глинисто-піщані, дернові середньо-підзолисті глейові глинисті, дерново-підзолисті сильно-глейові, підзолисто-дернові глейові, лучні глейові та дернові сильно-глейові супіщані); *III*- мало сприятливі або обмежено придатні (бонітет 15-35): а- під озиме жито (дерново-середньо-підзолисті глеюваті, дерново-підзолисті і слабо-підзолисті сильно-глейові; дернові глейові і сильно глейові глинисто-піщані, супіщані і карбонатні в поєднанні з болотними); б- під картоплю (дернові глейові і сильно-глейові глинисто-піщані, супіщані і карбонатні в поєднанні з болотними; лучні глейові суглинкові з низинними торфовищами); в- під зернові і технічні культури в цілому (всі ґрунтові відміни, крім несприятливих); *IV*- несприятливі ЛГЕС (лучно-болотні, торфово-болотні, торфовища низинні, перехідні і поховані, мулувато-болотні, піски рівнинні та хвилясті і горбисті з кар'єрами та сосновими лісами). До несприятливих можна віднести також поєднання дернових та лучних глейових і сильно-глейових ґрунтів з болотними (20-50%), тому що вони несприятливі для зернових і технічних культур. Слід відмітити, що найбільш сприятливі ґрунти для вирощування картоплі (бонітет 66-75) використовують під посіви зернових культур (бонітет 37-65). Класифікація показала, що ЛГЕС району несприятливі або обмежено і малосприятливі для вирощування зернових культур. Тільки сім ґрунтових відмін сприятливі для вирощування озимого жита. Більшість незаболочених ґрунтів помірно-сприятливі і сприятливі для вирощування картоплі. Серед малосприятливих і помірно-сприятливих ґрунтів більшість зайняті лісом і луками. З врахуванням лісистості місцевості дюнных пісків (60%) і кучугур (18 %) несприятливі для сільського господарства (1,7-5 балів). Терасові дренажні місцевості заліснені на 13% і мають обмежену придатність для сільського господарства (100:13=8 балів). Найвищу оцінку (16б) мають слабо-заліснені погано-дреновані низькі тераси, але вони періодично підтоплюються, мають значну площу заболочених ділянок (20%), що знижує їх придатність до 5 балів (100:20=5). З врахуванням заболоченості землі району в цілому майже не придатні для землеробства. Осушені болота використовують в основному під пасовища, част-

ково під посадки картоплі і багаторічні трави. Майже 43% території району - це землі лісового господарства з можливістю рекреаційного використання, причому третину з них складають заболочені вільхові ліси.

Геоекологічний стан ЛГЕС Рівненського Полісся зумовлений забрудненням всієї території радіоактивними елементами після аварії на Чорнобильській АЕС у 1986 році та в долинах рік Стир і Горинь від Рівненської і Хмельницької АЕС. Оцінка просторових закономірностей радіоактивного забруднення та перерозподілу нуклідів цезію-137 в межах Зарічненського району з врахуванням результатів оцінки і вивчення міграції радіонуклідів в Інституті Географії НАН України [1,3,5] покладені в основу класифікації місцевостей за геоекологічним станом ЛГЕС. На основі ландшафтної схеми складено схему ЛГЕС за розподілом і міграцією радіонуклідів (рис.1). На дослідженій території переважають плоскі і плоско-хвилясті місцевості надзаплавних терас і заплав. В місцевостях помірно-дренованих терасових рівнин зосереджено понад 50% цезію-137 і біля 40% стронцію-90. Тут несприятливі умови міграції і найменша захищеність з боку ландшафтно-геохімічних бар'єрів, переважає повільна вертикальна інфільтрація нуклідів. На поверхні заплав і погано дренажних низьких терас з заболоченими безстічними пониженнями та на поверхні торфовищ і боліт відбувається накопичення нуклідів, завдяки прямому змиву з підвищених місцевостей у всі сезони року, а вертикальна міграція затримується геохімічними бар'єрами заплави. Кучугурні піщані місцевості з еоловими формами характеризуються врівноваженням міграції та накопиченням нуклідів, проте на крутих схилах горбів і пасм нукліди активно мігрують. За просторовими закономірностями радіоактивного забруднення та міграції нуклідів **виділяються три типи ЛГЕС: I- природно-незахищені місцевості** помірно-дренованих терасових рівнин з фільтрацією нуклідів; *II- місцевості заплав, боліт і погано дренажної низької тераси* з акумуляцією нуклідів; *III- місцевості піщаних кучугур і дюнных пісків* з врівноваженою міграцією та акумуляцією і переважанням транспорту нуклідів. Найбільш небезпечні в екологічному відношенні ЛГЕС I-го типу, які інтенсивно використовуються під орні землі. Найбільш забруднені місцевості з акумуляцією радіонуклідів у ЛГЕС II-го типу, вони є основною кормовою базою для тваринництва і рибальства. Менш небезпечні місцевості ЛГЕС III типу (піщаних кучугур та дюнных пісків).

За останніх 15 років на кордонах з Білоруссю формується екологічний коридор у прикордонних смугах шириною 10-20 кілометрів, в

яких практично припинилася господарська діяльність і рух населення відбувається тільки через два пропускні таможні пункти у Дубровицькому та на заході Зарічненського районів. Лугово-пасовищні угіддя заростають чагарниками і лісом, а поля злаково-різнотравними угрупованнями і чагарничками та деколи плодовими деревами. Річки під час повеней перебудовують русла, поширюється велика кількість бобрових споруд,

неширокі протоки перекриті зваленими вітром деревами. Значно збільшилась чисельність фауністичних комплексів, зокрема диких свиней, вовків, лисиць, рисей, косуль, лосів, оленів, різноманітних гризунів, хижих птахів, лелек, чапель, журавлів. З'явився чорний лелека. У рази зростає розмноження амфібій і плазунів та різноманітних комах.

Рис. 1. ОЦІНОЧНА СХЕМА ПРОСТОРОВИХ ЗАКОНОМІРНОСТЕЙ РАДІОАКТИВНОГО ЗАБРУДНЕННЯ ЛАНДШАФТНИХ МІСЦЕВОСТЕЙ

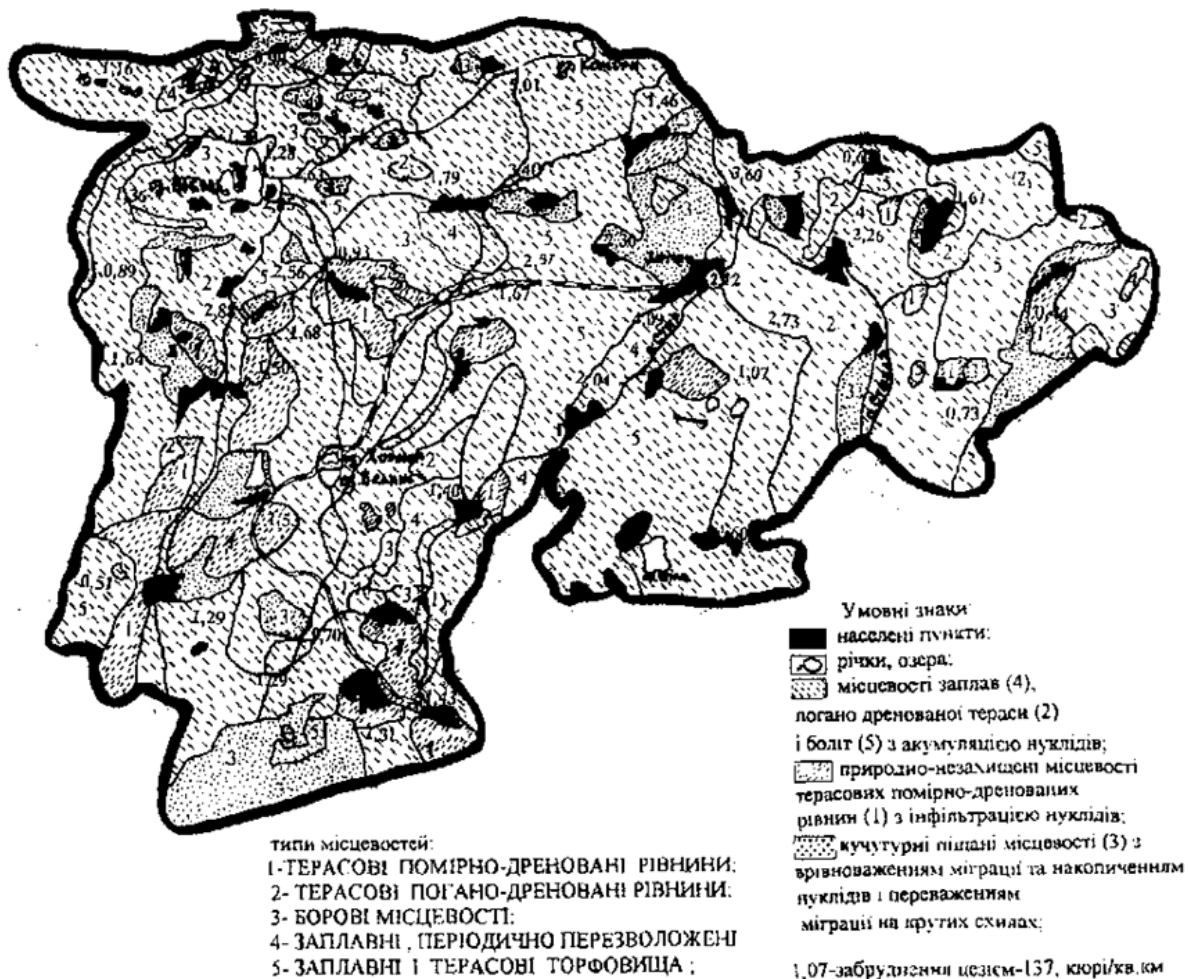

Рис.1.Схема закономірностей радіоактивного забруднення ландшафтних місцевостей Зарічненського району Рівненської області [4]

Висновки. Ландшафтні дослідження на території Рівненського Полісся дозволили класифікувати природні комплекси, виявити і виділити в межах Зарічненського району 5 типів ландшафтних місцевостей. На основі концепції ландшафтно-геоекологічних систем (ЛГЕС) визначені угруповання типів місцевостей за господарським освоєнням: 1) землеробські; 2) лісогосподарські; 3) лісо-пасовищно-землеробські; 4) землеробсько-лісові; 5) пасовищні; 6) лісо-пасовищні. Класифікація за оцінкою ЛГЕС для сільськогосподарського використання виявила, що ґрунти району несприятливі або обмежено та малосприятливі для вирощування зернових і технічних культур і помірно сприятливі під картоплю, про-

те більшість з них зайняті лісами (43%), луками. З врахуванням заболоченості землі району майже не придатні для землеробства.

Після аварії на ЧАЕС досліджена територія опинилася в зоні радіоактивного забруднення. За екологічним станом виділено три типи ЛГЕС, з яких тільки один тип (борові піщані) можна вважати відносно небезпечними. Найкращим варіантом було б залишити всю територію під природними луками, лісами, болотами. У прикордонних смугах шириною 10-20 км і більш на межах України і Білорусі в зв'язку з припиненням господарської діяльності стихійно сформувався суцільний екологічний коридор.

Література:

1. Балабанов Г.В. Дослідження проблем Чорнобильської катастрофи в Інституті Географії НАН України. //Український географічний журнал. – К.: ІГАН, 1993.-№2.-с.21-29.
2. Ландшафты Белоруссии. /Г.И.Марцинкевич, А.К. Клицунова, Г.Т. Хараничева и др. - Мн.: Университетское, 1989.- 239 с.
3. Логінова Г.М., Чернюк Г.В. Класифікації природних комплексів та ландшафтно-геоecологічних систем Рівненського Полісся. // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Географія. № 1. - Тернопіль: ТНПУ, 2006. - с.34-40.
4. Логінова Г.М., Чернюк Г.В. Заповідні ландшафти Рівненського Полісся. // Наукові записки Тернопільського державного педагогічного університету. Серія: Географія. №1. -Тернопіль:ТНПУ, 2004. - с.168-172.
5. Чернюк Г.В., Логінова Г.М. Ландшафтні екотони Рівненського Полісся. // Наукові записки Тернопільського державного педагогічного університету. Серія: Географія. – Тернопіль:ТНПУ. - №2. - ч.1. - 2004. - с.152-157.
6. Романова Э.П., Горшков С.П. Ландшафтно-геоecологические системы суши и их картографирование. //Вестник МГУ. Серия 5. География. - М., 2005. - №2. – с.45-53.
7. FAOSTAT, 2003.(www.fao.org/ag/agl).
8. World Resources, 2000-2001 (www.wristore.com/wristore).

References:

1. Balabanov G.V. Doslidzhennia problem Chornobylskoi katastrofy v Instytuti geography NAN Ukrainy. //Ukrainky geographichny journal, 1993.-№2.-s.21-29.
2. Landshafty Belorussii. /G.I. Marzynkevich, A.K. Klizunova, G.T. Kharanicheva i dr. – Mn.: Universitetskoe, 1989. – 239s.
3. Loginova G.M., Chernyuk H.V. Klyasyfikazii pryrodnyh kompleksiv ta landshaftno-geo-ekologichnyh system Rivnenskoho Polissya. /Naukovi zapysky Ternopilskoho natsionalnoho universitetu im. Volodymira Gnatiuka. Seria: Geographia.-№1. - Ternopil: TNPU, 2006.-s.34-40.
4. Loginova G.M., Chernyuk H.V. Zapovidni landshafty Rivnenskoho Polissia. / Naukovi zapysky Ternopilskogo natsionalnoho universitetu imeni Volodymira Gnatiuka. Seria: Geographia.-№1.- Ternopil: TNPU, 2004.-s.168-172.
5. Loginova G.M., Chernyuk H.V. Landshaftni ecotony Rivnenskoho Polissia. / Naukovi zapysky Ternopilskogo natsionalnoho universitetu imeni Volodymira Gnatiuka. Seria: Geographia.-№2. - Ternopil: TNPU, 2004.-s.152-157.
6. Romanova G.P., Horshkov S.P. Landshaftno-geoecologicheskie sistemy sushi i ih kartografirovanie. /Vestnik MGU. Seria 5. Geografia. - №2. - M., 2005.-s.45-53.
7. FAOSTAT, 2003.(www.fao.org/ag/agl).
8. World Resources, 2000-2001 (www.wristore.com/wristore).

Аннотация:

Анна ЧЕРНЮК, Любомир ЦАРИК, Владимир ЛОГИНОВ. СОСТОЯНИЕ ЛАНДШАФТНЫХ ГЕОСИСТЕМ НА ТЕРРИТОРИИ ЗАРЕЧЕНСКОГО РАЙОНА РОВЕНСКОЙ ОБЛАСТИ

На территории Зареченского района Ровенской области выделяются 5 типов ландшафтных местностей и группы ландшафтно-геоecологических систем (ЛГЕС) по результатам оценки природно-ресурсного потенциала, хозяйственного природопользования и последствий антропогенного влияния. По уровню радиоактивного загрязнения выявлены три типа ЛГЕС, из которых лишь боровые песчаные местности относительно безопасны. На основе концепции ЛГЕС определены группы типов местностей за хозяйственным освоением: 1) земельно-лесные, 2) лесохозяйственные, 3) лесопастбищно-земельно-лесные, 4) земельно-лесные, 5) пастбищные, 6) лесопастбищные. Классификация по оценкам ЛГЕС для сельскохозяйственного использования показала, что почвы района неблагоприятны или ограниченно благоприятны для зерновых и технических культур и умеренно благоприятны для выращивания картофеля. Большинство земельных угодий занято лесами (43%) и лугами. С учетом заболоченности земли района почти непригодны для земледелия. В пограничной полосе шириной 10-20 км и более в пределах Украины и Белоруссии стихийно сформировался сплошной эко-коридор в связи с прекращением хозяйственной деятельности.

Ключевые слова: ландшафтно-геоecологические системы (ЛГЕС), природно-антропогенные ландшафты, природно-ресурсный потенциал, радиоактивное загрязнение, Ровенское Полесье

Abstract:

Anna CHERNYUK, Lubomir TSARYK, Vladimir LOGINOV. STATE OF LANDSCAPE GEOSYSTEMS ON TERRITORY OF ZARECHNOE DISTRICT OF RIVNE REGION

On territory of Zarechnoe of district of the Rivne area 5 types of landscapes localities and group of the landscape-geoecological systems (LGES) are distinguished as a result of estimation of naturally-resource potential, economic nature mistaken and consequences of anthropogenic influence. There are three types of LGES on the level of radioactive contamination it is educed, from that flue sandy localities are relatively safe only. Over the past 15 years, on the borders of Belarus, an ecological corridor has been formed in border zones with a width of 10-20 kilometers, in which practically the economic activity has stopped and population movement is only through two customs clearance points in Dubrovitsky and in the west of Zarichnensky regions. Meadow-pasture lands overgrown with shrubs, forests, and fields of grass-mixed-grass groupings and shrubs and sometimes fruit trees. The rivers during the flood rebuild the beds, spreading a large number of beaver structures, non-wide ducts overlapped with dead winds trees. Significantly increased the number of

faunal complexes, including wild pigs, wolves, foxes, rice, roe deer, elk, deer, various rodents, birds of prey, storks, herons, and cranes. There was a black stork. At times the reproduction of amphibians and reptiles and various insects increases. On the basis of conception of LGES the groups of types of localities are certain after the economic mastering: 1) agricultural, 2) forest, 3) forest-pascual-agricultural, 4) agricultural-forest, 5) pascual, 6) forest-pascual. Classification on the estimations of LGES for the agricultural use showed that soils of district are unfavorable or limit friendly to the grain and technical crops and mildly friendly to growing of potato. Most soils lands are busy at the forests (by 43%) meadows. Taking into account the bogginess of earth of district almost useless for agriculture. In a borderland breadthways 10-20 kilometers and crease within the limits of Ukraine and Belorussia of elemental process a continuous ecological corridor was formed in connection with stopping of economic activity. The 5 types of landscapes places of the Zarichne region are grouped into the landscape-geoeology systems types according to their natural-resource potential, anthropogenic impact and ecology effects of the radio-active smudge, or natural-anthropogenic processes.

Key words: landscape-geo-ecology system (LGES), naturally-anthropogenic landscapes, natural resource potential, radiocontamant, Rivne's Polesye

Надійшла 12.03.2019 р.

УДК 502/504

DOI:<https://doi.org/10.25128/2519-4577.19.2.27>

Ірина БАРНА

ОВД ЯК МЕХАНІЗМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

У публікації здійснено аналіз новітнього законодавства, що регламентує порядок та процедуру проведення оцінки впливу на довкілля як інструменту виявлення усіх можливих екологічних наслідків реалізації планованої діяльності. Конкретизовано організаційні та правові аспекти здійснення окремих етапів у процедурі оцінки впливу на довкілля. Висвітлено шляхи реалізації взаємодії суб'єктів оцінки впливу на довкілля з метою запобігання шкоді довкіллю, забезпечення екологічної безпеки, охорони довкілля, раціонального використання і відтворення природних ресурсів, у процесі прийняття рішень про провадження господарської діяльності, яка може мати значний вплив на довкілля. Значну увагу приділено засобам реалізації громадськістю права на висловлення зауважень в процесі громадського обговорення планованої діяльності в процедурі оцінки впливу на довкілля, як запоруки врахування інтересів громади.

Ключові слова: оцінка впливу на довкілля, планована діяльність, суб'єкт господарювання, громадські слухання, громадське обговорення.

Постановка науково-практичної проблеми та актуальність дослідження. У сучасних умовах взаємодія суспільства та природи доволі часто виявляється у появі, реконструкції, модернізації різного роду господарських об'єктів, що неодмінно супроводжується зміною параметрів, якісних та кількісних характеристик довкілля. Масштабність та масовий характер таких перетворень провокують у відповідності до презумпції негативного впливу господарських об'єктів різного ступеня несприятливості екологічні наслідки. Останні з вражаючою швидкістю перетворили соціально-економічне зростання в категорію значного негативного антропогенного чинника, лімітування чи мінімізація якого є запорукою ефективного виживання людства. Глибинне розуміння цього факту сприяло появі багатьох природоохоронних стратегій, концепцій, які пропонували різновекторні шляхи гармонізації взаємодії соціуму і природи. Проте незначна їх частка мала превентивний характер. Серед шляхів, способів, механізмів, які б забезпечували екологічно безпечне довкілля, попереджуючи негативні екологічні наслідки, свого часу з'явилися екологічна оцінка, екологічна експертиза, стратегічна екологічна оцінка та оцінка впливу на

довкілля. Перебуваючи у генетичній залежності між собою, вони ставали дієвим засобом екологічної політики на рівні регіонів чи держав.

Наша держава, як одна з країн на світовій мапі, яка в Конституції (ст. 50) [1] та Законі України «Про охорону навколишнього природного середовища» (ч. 3 ст. 5) [2] декларувала право своїх громадян на безпечне для життя та здоров'я довкілля, оперувала інструментарієм екологічної експертизи понад 20 років від 9 лютого 1995 року до 18 грудня 2017 року. Втрата чинності ЗУ «Про екологічну експертизу» була обумовлена введенням в дію 18.12.2017 року ЗУ «Про оцінку впливу на довкілля», прийнятого 23 травня 2017 року.

Оцінка впливу на довкілля, відтак, є новим механізмом забезпечення екобезпеки, що має на меті унеможливити реалізацію екологічно небезпечних господарських об'єктів, шляхом аналізування проектної документації планованої діяльності. Недавнє введення в дію Закону України «Про оцінку впливу на довкілля» вказує на актуальність наукових вишукувань в цій галузі, яка на сьогодні засвідчує існування значної низки питань, розв'язання яких залишається ускладненим.